

Det tyske mindretal i Nordslesvig

I Sønderjylland bor omkring 15.000 mennesker (6 % af befolkningen), der tilhører det tyske mindretal. Mindretallet kalder Sønderjylland også for Nordslesvig (Nordschleswig), til minde om den tid, hvor området var den nordlige del af hertugdømmet Slesvig. Mindretallet ser sig selv i dag som et vigtigt element i det gode naboskab mellem tyskere og danskere i grænselandet. Tidligere konflikter er overvundne, og det tyske mindretal er – sammen med mindretallene syd for grænsen – et godt eksempel på fredelig sameksistens af mindretal og flertal i Europa.

Historisk baggrund

Sådan har det ikke altid været. Med den nationale bevidstheds fremkomst som bevægelse og ideologi i første halvdel af 1800-tallet blev grænsen mellem dansk og tysk trukket op. Spændingerne tiltog og førte til krigen i 1848-1850 og i 1864. Med Danmarks nederlag i 1864 blev Slesvig-Holsten og dermed også Nordslesvig tysk.

Afslutningen af 1. Verdenskrig gav mulighed for en folkeafstemning i 1920. I Nordslesvig stemte 75 % af befolkningen for Danmark, syd for grænsen var der et tilsvarende flertal for Tyskland. Dermed blev den nuværende grænse fastlagt som landegrænse mellem Danmark og Tyskland.

Skolestart i Deutsche Schule Hadersleben med „Schultüte“

Det tyske mindretal ønskede en grænserevision og troede i trediverne fejlagtigt, at Hitler og den nationalsocialistiske bevægelse ville gennemføre denne. Tysklands besættelse af Danmark og mindretallets støtte til det nationalsocialistiske Tyskland medførte efter 1945 retsopgøret fra dansk side, med domme til omkring 3.000 medlemmer af det tyske mindretal.

1945 var derfor både befrielse fra tysk besættelse og nybegyndelse for det tyske mindretal. Allerede i august 1945 blev *Deutscher Schul- und Sprachverein* (den tyske skoleforening) grundlagt og den 22. november stiftedes Bund Deutscher Nordschleswiger med afgivelse af en loyalitetserklæring, hvori mindretallet udtrykte deres loyalitet overfor den danske grundlov og anerkendte grænsen af 1920.

Loyalitetserklæringen var basis for en skridtvis forbedring af forholdet mellem mindretal og flertalsbefolkningen. Anderledes end efter 1920 isolerede mindretallet sig ikke, men åbnede sig mod det danske samfund.

Denne proces blev yderligere styrket gennem *København-Bonn Erklæringerne*, der i 1955 fastslog, at "bekendelsen til tysk nationalitet og tysk kultur er fri" og at denne af myndighederne ikke må "bestrides eller efterprøves".

I dag er det tyske mindretal også omfattet af internationale regler, herunder *Europarådets Rammekon-*

vention til beskyttelse af nationale mindretal og *Sprogpagten*, der blandt andet fastslår, at tysk ikke er et fremmedsprog i Sønderjylland.

Organisation & identitet

Mindretallets medlemmer opfatter sig selv som tyske nordslesvigere, danske statsborgere med tysk identitet og en fast forankring i regionen. Den regionale bevidsthed kommer blandt andet til udtryk ved, at mange medlemmer af mindretallet i hverdagen ikke kun taler tysk, men også regionalsproget *synnejysk* (sønderjysk).

Bund Deutscher Nordschleswiger (www.bdn.dk) er det tyske mindretals hovedorganisation og repræsenterer mindretallet i alle grundlæggende spørgsmål. Målsætningen er at fremme det tyske mindretal samt at medvirke til kulturel mangfoldighed og bidrage til en harmonisk udvikling

i det dansk-tyske grænseland.

Mindretallets logo viser de to slesvigske løve og den stiliserede Immervad bro, der symboliserer brofunktionen mellem tysk og dansk.

Samtidigt fungerer det tyske mindretal som brobygger mellem tysk og dansk og mellem Danmark og Tyskland. Det tyske generalsekretariat i Aabenraa varetager de

centrale administrative opgaver og er ansvarlig for mindretallets samlede budget. Det tyske mindretals sekretariat i København er kontaktpunkt til regering og Folketing.

Mindretallet har et samlet budget på godt 250 mio. kr. Indtægterne udgøres dels tilskud fra Tyskland, egne indtægter og tilskud fra de danske kommuner og den danske stat. Størstedelen af de danske midler er dog

ikke mindretalsrelateret, men vedrører driften af skoler og børnehaver, der finansieres på grundlag af henholdsvis friskoleloven og lov om social service.

Mindretallet har egne biblioteker i Aabenraa, Sønderborg, Haderslev, Tønder og Tinglev. To bogbusser servicere lånerne uden for byerne. Det frivillige arbejde er mindretallets fundament. Kulturelle, sociale og

Slesvigsk Parti er det tyske mindretals politiske organ og landsdelens eneste regionale parti.

Slesvigsk Parti (www.slesvigsk-parti.dk) er mindretallets parti, men ser sig selv også som landsdelens regionale og uafhængige parti. Partiet fik ved kommunalvalget 2005 valgt repræsentanter ind i alle fire benraa, én i Sønderborg og Tønder og et mandat uden stemmeret i Haderslev. Sidstnævnte er resultat af en særordning, der giver Slesvigsk Parti et mandat uden stemmeret, såfremt partiet opnår mindst 25 % af stemmerne af det billigste mandat.

Mindretallets børnehaver og skoler er centrale institutioner når det gælder formidling af tysk kultur og sprog. 24 børnehaver, 15 folkeskoler, en efterskole og et gymnasium står til rådighed for mindretallets børn og unge og andre, der kan tilslutte sig idégrundlaget. *Deutscher Schul- und Sprachverein* (www.dssv.de) er paraplyorganisation for de tyske institutioner. Mindretallets børnehaver og skoler plejer tyske skikke og børnene får formidlet både dansk og tysk kultur.

Det tyske mindretal udgiver avisen *Der Nordschleswiger* (www.nordschleswiger.dk) med et dagligt oplag på 3.000. Avisen producerer endvidere tre daglige, tysksprogede nyhedsudsendelser, der sendes på en kommerciel, regional radiokanal.

sportslige aktiviteter dyrkes i et meget rigt foreningsliv, hvor musik-sammenslutningen, ungdomsforeninger og roklubberne indtager en central rolle.

Det tyske mindretal har egne museer, et historisk museum og et skolemuseum, og driver sit eget kirkelige og sociale arbejde.

Yderligere oplysninger om mindretallet, dets organisationer og historie findes på www.nordschleswig.dk.

Bund Deutscher Nordschleswiger
Deutsches Generalsekretariat
Vestergade 30, DK-6200 Aabenraa
+45 74 62 38 33
generalsekretariat@bdn.dk
September 2009. **Må gerne kopieres.**
Mere på www.nordschleswig.dk.

